

F. Jové

Les necessitats de l'ensenyança primaria
davant del Estat i de la
Mancomunitat de Catalunya

LLEIDA

=

Imprempta de Josep A. Pagés

Major, 49 y Blondel, 23 y 25

1914

3744, exp. 1

DISCURS

pronunçiat a la plaça pública de Castellserá
el dia 11 de maig de 1914

PER

D. Fèlix Jové y Vergés

*Inspector de primera Ensenyança
de Lleida*

Publicat per acort del Ajuntament de Castellserá
per a ser repartit, i enviat especialment a diputats i senadors, als quefes
de les minories parlamentaries, als consellers de la Mancomunitat
de Catalunya i a societats culturals i polítiques

LLEIDA

=

Imprempta de Josep A. Pagés

Major, 49 y Blondel, 23 y 25

1914

R. 23507

DISCURS

pronunciat a la plaça pública de Castellón

el dia 11 de maig de 1914

D. Ferrn Jové y Vergés

Director de l'Institut de Castellón

de llibre

l'Institut de Castellón de Castellón

per a ser llegit i acompanyat d'una sèrie de notes

de les diverses comunitats de Castellón

de Castellón i altres comunitats

La *Festa escolar* anyal de Castellserà (Urgell) fou presidida en guany pel inspector. Hi acudí el veïnat en massa i un gran aplec de gent forastera. Recitats per alguns nens i nenes escayents trevalls, se repartiren valiosos premis—objectes d' art, diners a l' estalvi, llibres i diplomes—obsequi del Ajuntament, el diputat a Corts i D. B. Bonet, fill de Castellserà i catedràtic de l' Universitat de Madrid.

Després d' un eloqüent discurs del Sr. Solsona, representant del Sr. Rodés, i breus paraules del inspector, de remerciament als generosos donants i de recort i comiat per a 'ls alumnes, el Sr. Jové dirigí la paraula al poble, desenrotllant el tema:

Les necessitats de l' ensenyança
primaria davant del Estat i de la
Mancomunitat de Catalunya : : :

Salutació

Una vegada més ens trovem reunits en una mena de comunió espiritual, bona gent de Castellserà, per a alegrar-nos parlant de escoles i d' ensenyança. Dirigeixo a tots la meva afectuosa salutació, fent-la extensiva al nombros aplec de gent forastera que ha vingut a la festa. Uns i altres voleu manifestar una compenetració de desitjos amb els que jo sento per la cultura, i n' és ja una prova el sol fet de la vostra assistència en aquest acte.

Sentit i ocasió del tema

La cooperació del poble és indispensable per a aconseguir millores efectives en l'ensenyança, que és de lo que vaig a parlar avui aquí. M'ocuparé exclusivament de lo que hauria de fer-se l'any 1914 en benefici de l'ensenyança primària, sense posar en discussió als dos poders avui constituïts, que tenen al seu carrec la funció cultural. Me fixo en el present estat de coses, tal com apareixen establertes, i vaig a dir qué ha de fer ara l'Estat per l'ensenyança primària, de que està quasi exclusivament encarregat; còm, en aquest ram, farà bon us la Mancomunitat de les atribucions que li venen delegades.

Aprofito l'ocasió de celebrar-se la vostra festa escolar, i l'ocasió de estar aprop de discutir-se 'ls pressupostos al Congrés i al Senat. M'ofereix també una circumstància favorable el fet d'esperar-se les primeres tasques de la gloriosa Mancomunitat de Catalunya, en la que tan llegítimes esperances hi tenim posades els cors de tots nosaltres.

Política de realitats

Ningú 'm guanyaria en volguer més gran i més aprop l'ideal. Jo voldria veure al menys a cada poble una escola admirable com aquesta del *Castell del Remey*, que tengu tan aprop, i aon hi ha abocat sa generositat a mans plenes la família Girona. Cap inconvenient tindria en firmar el programa-manifest de política pedagògica publicat no fa gaire temps pel Sr. Altamira, amb tot i la diferència de criteri que d'ell me separa en moltes coses. Voldria fossin satisfets tots els desitjos del Magisteri, manifestats per la veu de les Associacions i en les conclusions dels Congressos que 's celebren cada dia.

Pero el volguer no sempre és el poguer, encara que sigui contrari un aspecte del adagi anglés. S'imposa la *política de realitats*, que diu demanar unicament lo possible, i de lo possible, además, lo de urgenta necessitat i de més fonamental aplicació. I aquest criteri *evolucionista*, de sá positivisme, que de fet practiquen en moltes

coses els mateixos que se'n diuen els seus enemics; aquest criteri, de aplicació a tots els ordres de la vida individual i colectiva, és el que no deu oblidar-se de cap manera quan se tracta del progrés de la ensenyança primaria.

Desde l' any 57 del segle passat que 's trevalla, en serio a estoques, pel millorament d' aquesta ensenyança a Espanya. I dic que no s' ha tractat aixó sempre en serio, perque en el nostre país, per culpa de tots, se resolen moltes qüestions, 'no per la conveniencia del bè general, sino per l' interés del qui convé complaure.

Quan les intencions han sigut bones—molt s' ha fet aquets darrers anys—, alguns resultats han estat negatius, precisament per haver ho volgut arreglar tot massa depressa. No ha sigut dificultat petita la improvisació del personal. I perque la potencia economica d' Espanya no podia donar l' abast a tot, s' han fet innecessaris molts organismes utilis, i han esdevingut inutilis altres organismes necessaris. La culture és reproductiva, pero comença per ser cara, si han de fer-se, volguent-ho, les coses ben fetes. La consignació per a atencions de l' ensenyança en els pressupostos del Estat, havia de resultar forçosament migrada en tots els rams, donant origen a una vida anémica, que és infeconda. I d' aixó n' ha patit sobre tot l' espcialment anomenada ensenyança primaria.

Si'l temps transcorregut desde l' any 57 ençá s' hagués ben aprofitat; si s' hagués atés lo útil de l' ensenyança, en cada un dels rams, quan ho hagués estat primer lo necessari, Espanya 's trovaria avui desconeguda. S' haurien gastat bé els diners. L' Escola, preparació per a la vida, no seria en general, com avui dia, una mentida. Pero s' haurien pagat d' altra manera 'ls serveis i no 's donaria 'l cas vergonyós, que 'ns ompla de vilipendi davant del mon civilisat, de coses que encara 's mantenen, com aquest sou miserable de 500 pessetes que avui cobren alguns mestres per a mantenir-se ell, la dona i sis o set criatures.

Cap politic d' Espanya tindria prou pit per a arreglar tot aixó de una manera completa. Cap ne vindrá que pugui salvar-ho immediata i radicalment. Tot esperant millors temps en que poderosos medis, ara no disponibles, i un seny complert en els qui dirigeixin, puguin curar, poc a poc, tots els defectes de la nostra ensenyança primaria, que més que defectes és manca de's elements necessaris, s' imposa una ben marcada actitut en la aplicació a l' ensenyança de la política de realitats, i és la de procurar tots que 'ls diners que

s'afegeixin d'aquí endavant per a l'aument de consignació del pressupost d'Instrucció, siguin aplicats en cada ram a lo que amb més urgència demana una millora efectiva.

Demaném al Estat: a) Que desapareixi el sou de 500 pessetes dels mestres

Ha de desaparèixer d'una vegada el sou de 500 pessetes anyals, pujant-se al menys a 1000 pessetes el mínim. ¿Què n'ha de fer de 500 ptes el mestre, amb el preu en que están els queviures? ¿Amb quin dignitat pot desempenyar el seu carrec el conductor de pobles, si ja guanya més un jornaler o uu manobra? ¿Amb quin gust voleu que trevalli un home que té gana i no la pot fer passar als seus fills?

Les millores, les recompenses, no 's demanen: se mereixen. Pero aixó hauria de succeir aixís si imperés sobre la Terra la justícia. Quan no 's dona expontàniament una cosa merescuda, no hi ha més remey que demanar-la; i si 's tracta, no ja de una recompensa, sino del sou just per a viure i no s'atén, allavors poden venir casos en que no hi hagi més remei que fer els ulls grossos qui té funcions fiscalisadores, com al pobre Coma, d'Ibars d'Urgell, que necessita duros i no pas consells. No hi val que sigan pactes convinguts. En Coma no té més remei, moltes vegades, en lloc de fer Escola, que agafar l'escopeta i anarsen a caçar... alguna perdriu o algún conillot, i sino, i per a estalviar-se de disparar l'escopeta si esguerrés el tret, alguna poma o raim que trovi pel camí.

b) A favor dels mestres vells

Hi falten molts sants martirs al calendari. Queden encara alguns mestres del temps en que, además de guanyar poc no cobraven, que han ascendit darrerament al *suspirat* sou de mil pessetes. Pero la lley, incóua en aixó, farà perdre l'aument conseguit pels efectes de la jubilació als qui no hagin passat cinc anys desde que 'ls van ascendir quan els vingui la jubilació.

El pervindre d' aquets mestres, pobrets!, en els pocs anys que els quedarà de vida, és el de 80 centims diaris, el retiro aproximat que correspon al sou de 500 pessetes. Una vida d' etern calvari, aquesta recompensa! Per a vosaltres, mestres vells, demano principalment el auxili del poble, a fi de que sigui una immediata realitat, amb preferència a qualsevol altre cosa, el premi merescut una petita part de lo que hauria de fer-se — a uns exemples d' heroisme com no podria presentar cap més poble de la terra.

c) L' impost de consums en els mestres

Els atropells de que han sigut víctimes molts mestres no ha acabat pas del tot. Encara 's venjen en algùn lloc del mestre perquè demana que posin vidres o rajoles, o perquè avisa que l' escola vol enfonsar-se. El medi de venjança el troven alguns alcaldes poca soltes carregant al pobre mestre la tarifa *màxima* de consums, com si fos primer contribuyent, pero de fet no cobrant més que les 500 pessetes.

S' ha donat el cas de que aquest tractament s' ha tingut fins en mestres que amb un sou tan miserable s' han pres en serio el compliment dels devers del carrec, i son, ad més, encara que hi hagi qui no ho sàpiga, mestres eminents.

I res costaria, i aixó no afectaria per a res al pressupost, que la llei fixés d' una manera que no dongués lloc a duptes, la tarifa de consum que correspondria pagar als mestres, en armonia amb el sou que disfruten.

d) Creació d' escoles. Criteri que deuria seguir-se

El dret a l' ensenyança el té tota persona, qualsevol que sigui la població que habiti. Pero de fet resulta que no més tenen recongut aquest dret els qui habiten en poblacions grans.

Abans de crear o mantenir perquè si, fins després de produides vacants, noves escoles en les ciutats; aon l' acció privada supleixi amb escreix la funció oficial, i no sigui, per consegüent, necessaria aquella creació de escoles, que s' atengui, amb preferència la ne-

cessitat que senten poblacions de poca importància, sempre que tinguin un cens escolar suficient per a fer viable la existència al menys d'una escola.

S'atendria a la satisfacció d'una necessitat urgenta, i s'evitarien les eternes disputes, que tants maldecaps ens donen als inspectors, entre agregats d'un mateix districte municipal. Foradada, Rubió y Monsonís; Bellvis, Poal i Archs; Abella de la Conca i Boixols, entre molts altres casos que podrien afegir-se, són una mostra de la desigualtat irritant que s'manté com estat legal, però que de fet és una illegalitat.

No és aquí ocasió de ponderar les excelències de la Escola graduada; si diré que 'l no haver-se establert amb la generalitat que convenia, ha vingut també per aquest costat de la primera ensenyança, que s'gastessin i s'gastin molts diners inutilment. Quan un mestre s'ha d'encarregar de molts alumnes, sobre tot si están en desigualtat de coneixements, té prou feina en vigilar que no s'barallin.

Es indubtable que la graduació podria estendre's considerablement en les ciutats, encara que hagués de ser en forma embrionària de moment, si no poguessin disposar-se d'allres medis, en lo que afectés al edifici-escola. En poblacions de certa importància no hi hauria d'haver cap més nomenament de mestre per a Escola unitària, fins no siguent de nova creació. En les ciutats seria, no més, la agrupació d'escoles existents ja; en les poblacions importants hauria de fers-hi, per aquest medi, efectiu l'augment d'Escoles, atesa primer, o actuant d'una manera simultània, la necessitat de tenir escola poblacions ara completament abandonades en aquesta atenció.

Agramunt i Liñola amb altres poblacions, com podeu trobar-vos qualsevol dia a Castellserà, espereu frissosos el benefici de l'escola graduada, i no puc creure que siguin desatesos tan justos i lloables desitjos.

e) Els Inspectors

Jo crec seria de gran benefici per a l'ensenyança primària en general que tinguessin èxit les reclamacions formulades darrerament per la Junta directiva de l'Associació del cos d'Inspectors.

Lo que no pot tardar més temps a venir és la atribució per a que poguem imposar multes a alcaldes rebecs, que 's burlen del mont i de qui 'l vetlla, per mancament a la llei i en coses referents a la ensenyança. S' acabarien, aixís, abusos encara existents.

Fins aquí lo que demaném ara al Estat,

Demaném a la Mancomunitat: a) Serveis de oficina de les Inspeccions

Amb la reforma del cos d' Inspectors, d' ara fa un any, s' ha centuplicat la feina a ells encomanada. I parlo no més de la feina estrictament assenyalada. Agafeu un detall eloqüent. En tot l' any 1912 aparegué en el llibre d' entrades i sortides de l' Inspecció de Lleida 90 documents. Desde el maig—mes de la reforma—fins al desembre de l' any passat no més, sen van registrar 900. I els vam registrar nosaltres mateixos els inspectors, obligats alhora al treball de direcció en la resolució dels assumptes i al mecanic de la copia del escrit, com qualsevol *amanuense*.

I és que l' Estat, previsor, al acumular-nos noves atribucions, va encarregar a les diputacions que facilitessin local, escrivent i ordenança a l' Inspecció, naturalment, pagant les mateixes diputacions. No dono cap culpa a la Diputació de Lleida, de la que hem conseguit ara mateix, i no ha pogut fer més de lo que ha fet, s' acordi nomenar nos un escrivent. Al passar els serveis de l' ensenyança, de les diputacions a la Mancomunitat, convé que 's fixin els qui aquestes anomalies poden fer desaparèixer, que amb medis tan migrants hem trosbalsat aquestes comarques lleidatanes. El meu company Sr. Llàrena ha treballat tan o més que jo; i jo he conseguit que més d' una dotzena i mitja de pobles, no més en aquest districte de Balaguer, vulguin tenir, cooperant-hi amb tot el seu esforç, escola nova; que una trentena d' escoles puguin tenir establerta la Mutualitat escolar; medi poderosíssim de fer que l' Escola sigui aprenentatge de la vida en aspectes importantíssim de l' educació moral; que 'ls pobles en massa se sentin encomanats d' un sant entusiasme per la cultura ...

Aixó sí, no s' han estalviat els esforços. Ja suposo creuran els senyors consellers de la Mancomunitat que aquest resultat no s' ha

conseguit dormint... totes les hores que tenim son. Més de 60 conferències en menys de mig any donades en grans locals o a la plaça, fins a fer-ne sis en un dia, voltant per diferents pobles.

¿Tenim dret a demanar a la Mancomunitat que pensi en nosaltres? No demanem més que medis de poguer continuar l'esforç començat. Necessitem locals per l'oficina, material per a la mateixa, un escriptor al menys i un ordenança.

b) Construccions escolars i cases pels mestres

La construcció d'escoles és servei que segurament delegarà l'Estat a la Mancomunitat. De que la Mancomunitat ho farà bé no'n tinc cap dubte, i me n'acabaré de convencer quan vegin seguitament anant i venint al Arquitecte acompanyant-nos per aquestes terres, aon tanta feina li donarem.

Demano a la Mancomunitat que al encarregar-se d'aquest servei cuidi també, sobre tot en poblacions petites, de promoure la construcció, si be separatament de l'escola, de la casa habitació pel mestre. Si ho fa aixís, ens estalviarà als inspectors ser jutges de les eternes disputes que la qüestió de la casa del mestre origina.

Tinc gran confiança, conec prou bé als dignes Consellers del actual Govern de la Mancomunitat de Catalunya, per a que cregui que les peticions aquí formulades i a n'ella referides, les atindrà tan prompte siguin otorgades les delegacions per part del Estat. Atindrà, aquest, les que li presentem?

No parlo del augment gradual, que no cobren fa anys els mestres de les províncies de Lleida i Tarragona, perquè ja sé que 'l pagarà d'aquí endavant la Mancomunitat.

c) Prec a les representacions parlamentàries

Aquella fervorosa recomanació que 'ns feya el Sr. Cambó en una memorable conferència donada a la Lliga Regionalista de Barcelona, convidant a la joventut intel·lectual a que formulés solucions concretes en la tècnica de la respectiva professió, aquí la té atesa

suficientment en el ram de l' ensenyança primària. Pel millorament complet d' aquesta ensenyança no és això, tot lo que s' ha de fer; pero fixarem la base d' altres millores i reformes; ajudarem, sobre lot, l' acció interna de l' Escola, per la col·laboració del mestre amb l' inspector. Podrém dir també al poble que ha sigut escoltada la seva veu i aprofitada la seva intervenció, tan afanyosament guanyada.

Penso en els altres quefes de les diferents representacions parlamentàries. No fa gaire temps en Melquiades Alvarez demanava la dictadura deade el Ministeri de Instrucció pública. Encara sento l' ultim ressó del discurs darrerament pronunciat pel Sr. Lerroux a Barcelona, cantant les excelencies de l' Escola. En Maura i en Mella ploren, com jo, l' incapacitació, en general, per a una vida normal d' equilibri. A tots ells repeteixo que les millores presentades no resoldràn completament el problema de la cultura a Espanya, pero satisfaràn les més urgents necessitats alhora que 's prepararà l' exit de les millores que vindrán.

S' han d' aprovar els pressupostos del any vinent. Algunes de les millores proposades poden afectar aquets pressupostos, i 'ls han de afectar per força, si no s' han de llogar més diners, dels que 's volen afegir al pressupost d' instrucció. Doncs jo 'm dirigeixo al Sr. Maura, i al Sr. Mella, i al Sr. Lerroux, i a D. Melquiades Alvarez, i al Sr. Cambó, i a tots els demés politics que tenen sempre l' ensenyanse als llavis; me dirigiria al Rei, si 'l Rei fos responsable. No sou homes ni patriotes si deixeu aprovar aquets pressupostos sense....

Jo reculleixo les lluisseors i les vibracions que omplen l' ambient d' aquesta plaça, i les poso a l' esplendida corona de l' opinió formada arreu de les nostres comarques després de mig any de campanya. Perque 'ls inspectors no són ara senadors ni diputats a Corts, traspasso 'ls sospirs del poble als quefes de totes es minories parlamentàries, pregant-los-hi escoltin amatents els clams d' unes ànimes redressades que volen aixecar-se a les sublimitats d' una nova vida i que no volen ser burlades, ni poden ser vençudes.

Me dirigeixo, en nom vostre, als politics. Aquí teniu, puc dils-hi, la força que necessitariu per a assolir l' imperi en la conquesta dels ideals de la cultura. Fins a fer completament realisables els nostres desitjos, concretats ara en un programa mínim de millores immediatament possibles, lluitarém sempre. Podeu encarar-vos amb

els ministres responsables. Serà guanyada, pel bé d' Espanya, la definitiva batalia. La nostra ofrena és generosa, i si és precis arraconarem le montanyes. Davant de negatives responsables i de resistencies impossibles, hi oposarem la nostra santa voluntat.

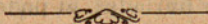
Bè mereix aquest pobre poble la preeminencia de la sobirania per a dir que té fam i set de cultura, i per a demanar i exigir que en aquesta atenció sigui assaociat l' esperit.

Invocació al poble

Es precis que la vostra cooperació sigui completa. Els governs no atenen els estats d' opinió quan aquesta no dona tot lo que de ella pot exigir-se. I en coses que afecten al pressupost, la col·laboració amb el poder se manifesta, no solament en la compenetració de desitjos, sino en la facilitació dels medis necessaris, que proporciona cada ciutadà contribuint en proporció de sa riquesa a les cargues del pressupost.

No us ha de preocupar el que 's gastin diners, si 's gasten bé. La civilisació, que proporciona principalment la cultura, és cara, pero és reproductiva. Amb el vostre esforç se fomentarà la riquesa, vindrán tota mena de beneficis d' ordre moral, s' obrirán orientacions i s' encarrilarán iniciatives, despertant-se les energies del país, que 'ns obrirà, de bat a bat, les portes de la civilisació de Europa.

Que la veu d' aquest pobre inspector sigui el toc de somatent que retrunyí per tot Espanya, donant als cors alegria i esperança. El lladre no ha sortit encara, faltant a l' acció dels governs l' apoy de l' opinió pública; pero estarem tots amatents per a fóragitar-lo si alguna vegada vol sorprendreus oposant-se a les nostres nobles exigencies, a les nostres l·legítimes ambicions.

RF-16-71

F. Jones